

Arbetsmarknadskunskap

Inledning

Arbetsgivare har idag stora utmaningar att hitta rätt kompetens och det råder brist på arbetskraft inom ett flertal olika branscher. Samtidigt står en stor grupp människor utanför arbetsmarknaden, varav många ungdomar. Digitalisering och teknisk utveckling har lett till akademisering på grund av att många enkla jobb försvinner. Ungdomar som inte slutför gymnasiet har därför idag mycket begränsade möjligheter till jobb.

Pandemin har påskyndat förändringen på arbetsmarknaden. Även om skåniskt näringsliv klarat sig relativt väl har utmaningarna för unga blivit påtagliga. Idag är det därför viktigare än någonsin att motivera unga till väl underbyggda studie- och yrkesval för att rusta dem inför framtiden och säkra en hållbar kompetensförsörjning.

Arbetsmarknadskunskap (AMK) fungerar som arbetsgivarnas röst in i klassrummen, där kommunikatörer håller målgruppsanpassade inspirationslektioner för elever mellan 10 och 19 år. Målet är att väcka tankar och frågor som hjälper unga att göra medvetna studie- och yrkesval, inte minst inom bristbranscherna; vård, pedagogik och teknik. Då vi vet att vuxna har stor inverkan på ungas framtidsval träffar AMK även skolpersonal och vårdnadshavare för att ge en uppdaterad bild av dagens arbetsmarknad. AMK inhämtar information från bland annat privata och offentliga arbetsgivare, branschorganisationer och Arbetsförmedlingen för att ha en uppdaterad bild av kompetensförsörjningsbehovet i olika branscher.

Bakgrund

AMK är ett nationellt koncept som är etablerat i över 70 kommuner runt om i landet. Konceptet bedrivs i franchiseformat där den ekonomiska föreningen Competence är ägare. Sedan 2019 är Industriellt Utvecklingscentra Syd (IUC Syd) huvudman för AMK Skåne IUC Syd är en icke vinstdriven medlemsorganisation som verkar för en hållbar skånsk industri. Trots att IUC Syd främst har i uppdrag att stötta och stärka industriföretag ska AMK representera arbetsmarknaden som helhet och belysa de regionala bristbranscherna. Under läsåret 2020/2021 har AMK Skåne haft samarbete med 14 kommuner (Malmö Stad, Bromölla, Burlöv, Skurup, Höör, Svedala, Staffanstorps, Eslöv, Lomma, Trelleborg, Vellinge, Lund, Kävlinge) där respektive kommun har anpassat sina avtal efter vad skolorna efterfrågar och dess behov.

AMK Sverige har nationella samarbeten med Järnvägsbranschens Samverkansforum (JBS), Energiföretagen och Worldskills Sweden.

Malmö Stad

Sammanfattning

Arbetsmarknadskunskap har ett tydligt arbetsgivarperspektiv och fungerar som ett komplement till studie- och yrkesvägledningen i Malmö stad. Syftet har varit att öka kunskapen om hela arbetsmarknaden hos elever i årskurs 5 och 7, för att stärka deras möjligheter att välja vägar som leder till arbete. På så vis förbättras matchningen mellan arbetsgivares rekryteringsbehov och ungdomars kompetens, den långsiktiga kompetensförsörjningen stärks och en fortsatt god tillväxt i staden möjliggörs.

Under läsåret 19/20 tog Malmö stad beslut om att påbörja samarbetet med AMK där årskurs 7 skulle erbjudas AMK-ktioner. Inför läsåret 20/21 togs nytt beslut om att fortsätta samarbetet med AMK men att utöka satsningen till att gälla även elever i årskurs 5. Utöver de primära målgrupperna har AMK erbjudit AMK-ktioner till sekundära målgrupper, vilka är skolpersonal samt föräldrar till elever på högstadiet.

Mål

- Att bredda ungdomars valkompetens för att de ska kunna göra medvetna studie-och yrkesval.
- Att stärka individen i att se sina egna styrkor i förhållande till arbetsmarknadens efterfrågan.
- Att främja den långsiktiga kompetensförsörjningen och sprida information om Skånes och Malmös arbetsmarknad till ungdomar.

Förväntade effekter och resultat

- Att stärka den långsiktiga kompetensförsörjningen i Malmö stad.
- Att unga i tidig ålder ska få förståelse för arbetsmarknaden och höja deras kännedom om olika yrkesroller i samhället.
- Att ge en likvärdig kunskap för att motverka att unga begränsar sina studie- och yrkesval utifrån könsstereotyper och socioekonomisk eller kulturell bakgrund.

Resultat

Under läsåret 20/21 hade AMK i uppdrag av Malmö Stad att erbjuda målgruppsanpassade inspirationsktioner för elever i åk 5 och åk 7. Under höstterminen och i början av vårterminen var det många kktioner som avbokades till följd av Covid-19. Det innebar även att många skolor valde att skjuta upp kktionerna till senare delen av vårterminen. När skolorna kunde boka in kktioner var det en stor efterfrågan för både årskurs 7, 8 och 9 med anledning av att många ordinarie aktiviteter, bland annat PRAO och gymnasiemässa, blivit inställt för eleverna. För att kunna möta skolornas behov av hjälp har vi varit flexibla när det gäller årskurserna på högstadiet och erbjudit AMK-ktioner utöver primär målgrupp. Utöver det har tre skolor fått branschfördjupande föreläsningar inom Vård och omsorg.

Trots att pandemin har varit påtaglig under de två åren AMK varit verksam i Malmö stad har 5800 elever tagit del av AMK-ktioner.

Skolpersonal på mellanstadiet har genomgående uttryckt uppskattning för att det kommer externa aktörer till skolan och lyfter frågan redan i tidig ålder.

"Våra elever behöver få reda på vilka olika yrken och möjligheter som finns. I området där de bor finns en stor del arbetslösa och det påverkar såklart elevernas uppfattning om samhället. Vi tycker det är viktigt när eleverna kan få tidig info vilka möjligheter som finns både till jobb och utbildningar längre fram. Det är lätt att eleverna fångas upp av fel krafter då dessa finns i elevernas närhet. Vi är glada när vi kan hitta samarbete som kan leda till positiva effekter för eleverna och planera en målbild för både arbete och utbildningar. Jag tror att för våra elever är det nyttigt att denna form av info kommer redan, som i detta fall, årskurs fem".

-Skolpersonal på Lorensborgsskolan åk 5

På högstadiet ser arbetet olika ut kring området skola-näringslivs. Trots att det ska vara hela skolans ansvar att arbeta med frågan är det sällan så verkligheten ser ut. Brist på resurser och kompetens inom området påverkar omfattningen av i vilken utsträckning det integreras i ordinarie ämnen. Oftast hamnar frågan hos studie-och yrkesvägledaren och därför uppskattas det extra mycket när aktörer kommer utifrån och kan lyfta frågan hos eleverna och lärarna.

"Vi (elever och personal) på Värner Rydénsskolan samt kommunikationsskolan har varit väldigt nöjda med AMK då vi anser att både elever och personal saknar denna inblick. AMK ger elever och personal nya infallsvinklar, väcker nya tankar och funderingar kring framtiden och arbetslivet. Utöver grundarbetet som SYV lägger, bidrar AMK med ren aktuell fakta som kommer direkt från arbetsgivarna. De som vi tycker är extra bra är att ni är väldigt digitaliserade och använder visuella bilder för att få eleverna delaktiga. Elever och personal har efter dessa träffar varit väldigt nöjda, nyfikna och velat ha mer. Ni gör ett fantastiskt jobb!"

- SYV, Värner Rydénsskolan & kommunikationsskolan

VAD SÄGER ELEVER?

"Jag tyckte det var roligt och de öppnade ögonen på en för de finns så många yrken och inriktningar som man inte trodde fanns. Väldigt lärorikt."

- Elev åk 7,
Ängsdalsskolan

STÄRKA DEN LÅNGSIKTIGA
KOMPETENSFÖRSÖRJNINGEN
I MALMÖ STAD

"Jag tycker om lektionen eftersom att jag fick tips som är användbara tills framtiden, och blev exalterad på framtiden, och vet vad jag ska tänka på."

- Elev åk 7,
Rådmanstvångens skola

STÄRKA INDIVIDEN I ATT SE
SIN EGNA STYRKOR I
FÖRHÅLLANDE TILL
ARBETSMARKNADENS
EFTERFRÅGAN

"Jag tyckte att lektionen var till stor nytta för nu tänker jag mer på vad jag kommer/vill bli och att jag kan bli det om jag försöker. Intressant dock får jag mer vilja att kämpa för att få en bra utbildning. Därför tackar jag för att ni kom."

- Elev åk 8,
Apelgårdsskolan

GE LIVVÄRDIG KUNSKAP FÖR
ATT MOTVERKA ATT UNGA
BEGRÄNSAR SINA STUDIE-
OCH YRKESVAL

"Jag tyckte det var super intressant att få en djupare inblick i hur det verkligen ska se ut när man ska skaffa ett jobb och allt med det här. Det var förklarat så lätt och jag förstod vad som menades och fick en annan syn på arbetsmarknaden."

- Elev åk 7, Linnéskolan

ATT BREDDA UNGDOMARS
VALKOMPETENS FÖR ATT DE
SKA KUNNA GÖRA
MEDVETNA STUDIE- OCH
YRKESVAL

VAD SÄGER SKOLPERSONAL EFTER EN AMK-LEKTION MED ELEVERNA?

VÄCKER TANKAR

"Inspirerande. Fångade deras intressen. Fick dem att tänka till och se bredare om vilka yrken och vad som faktiskt finns. De tänkte även att alla är viktiga i samhället".
- Lärare

EXTERN AKTÖR

"Eftersom eleverna är vana vid att lyssna på de ordinarie lärarna så blir det bra när det kommer människor utifrån som kan informera om viktiga saker. Elevernas framtid kan ibland kännas avlägsen så det är viktigt att påminnas."
- Lärare

INSPIRATION

"Jag tyckte ni gjorde ett utmärkt jobb! Ni fångade eleverna med både innehåll och förhållningssätt gentemot eleverna. Ni mötte de frågor som eleverna hade på ett bra sätt och ni avledde på ett humoristiskt sätt när det behövdes."
- Lärare

Reflektion

Vår samlade bild av eleverna på högstadiet är att de har högt uppsatta mål och uttrycker att de vill arbeta som advokat, läkare eller andra yrken som kräver lång utbildning. Däremot är kunskapsnivån låg när det kommer till vad som krävs för att bli det nämnda yrket, exempelvis utbildning, erfarenhet eller attityd. Det är även många som inte har börjat fundera och upplever en viss stress inför sin framtid. Då många ungdomar upplever en osäkerhet inför sin framtid vill de inte snäva in sig på ett specifikt yrke innan de vet vad de vill arbeta med. Problemet blir att en stor andel väljer utbildningar som anses breda men inte är kopplade till arbetsmarknadens behov, utan endast förbereder eleven för vidare studie. Om man därefter inte väljer att utbilda sig vidare till ett yrke efter gymnasiet är risken att man hamnar i arbetslöshet då man inte har de kunskaper som arbetsmarknaden efterfrågar.

"Ingen i min familj har gått på gymnasiet eller något sånt i Sverige, så jag vet inget alls! Så vad är det man ska göra och hur".

Eleve i årskurs 9 inför en AMK-lektion.

Idag är kompetensförsörjning en av de största utmaningarna för Skånes offentliga och privata arbetsgivare. Samtidigt som arbetsgivarna har många lediga jobb har ungdomar dålig kunskap om dessa och hur vägen dit ser ut. När vi frågar årskurs 5 om hur många yrken de kan säger de runt 20-30 stycken. Ställer vi samma fråga till gymnasieelever i år 3 säger de ungefär lika många yrken. Då vi har närmare 9000 olika yrken idag förstår vi att det är många yrken som står utan kompetens. För hur ska man kunna drömma om och söka sig till ett yrke som man inte känner till?

Idag har vi lagt Sveriges kompetensförsörjning i knät på de 15-åringar som står inför sitt gymnasieval. De ska se till så att vi har tillräckligt många undersköterskor, snickare och ingenjörer etc. Vi vill givetvis inte ta bort det fria valet men vi behöver göra annorlunda. Vi är övertygade om att vi behöver prata med ungdomar, på deras sätt, så att de förstår. På så sätt kan vi skapa ett intresse för att de yrken som man inte känner och säkra den långsiktiga kompetensförsörjningen, men framför allt skapa en framtidstro hos alla de ungdomar som inte ser sin plats på arbetsmarknaden och i samhället.